

Bruxelles, 27. veljače 2026.
(OR. en)

6851/26

RECH 86
RELEX 296

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ
Datum primitka:	27. veljače 2026.
Za:	Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije
Br. dok. Kom.:	COM(2026) 96 final
Predmet:	IZVJEŠĆE KOMISIJE VIJEĆU I EUROPSKOM PARLAMENTU Drugo dvogodišnje izvješće o provedbi globalnog pristupa istraživanju i inovacijama za razdoblje 2023. – 2025.

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2026) 96 final.

Priloženo: COM(2026) 96 final

Bruxelles, 27.2.2026.
COM(2026) 96 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE VIJEĆU I EUROPSKOM PARLAMENTU

**Drugo dvogodišnje izvješće o provedbi
globalnog pristupa istraživanju i inovacijama za razdoblje 2023. – 2025.**

1. UVOD

Komunikacija o globalnom pristupu istraživanju i inovacijama¹ donesena je u svibnju 2021., u vrijeme kad je svijet bio znatno drukčiji nego danas. Međutim, njezini opći ciljevi i načela još uvijek vrijede, kao što su obrana i promicanje temeljnih vrijednosti istraživanja i inovacija, omogućavanje jednakih uvjeta i uzajamnosti u međunarodnoj suradnji u području istraživanja i inovacija, zajedničko suočavanje s globalnim problemima poput klimatskih promjena, gubitka bioraznolikosti i globalnih zdravstvenih kriza te usvajanje slojevitog i prilagođenog pristupa suradnji sa zemljama i regijama izvan EU-a.

Međunarodnom suradnjom u području istraživanja i inovacija povećavaju se izvrsnost i konkurentnost, omogućuje pristup međunarodnom stručnom znanju preko mobilnosti i suradnje, razvijaju rješenja za globalne probleme i promiču zajedničke znanstvene i tehničke norme, čime se smanjuju trgovinske prepreke i povećava pristup potencijalnim tržištima. Osim toga, razvija se i politički i diplomatski kapital i pridonosi geopolitičkim ciljevima EU-a. Poticanje međunarodne suradnje utvrđeno je u članku 180. točki (b) Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

EU mora biti odlučniji u ostvarivanju svojih strateških interesa u doba geostrateških suparništava, a pritom i jačati suradnju s partnerima sličnih stavova². U provedbi globalnog pristupa stoga treba uzeti u obzir ne samo novu geopolitičku stvarnost nego i revolucionarna znanstvena i tehnološka postignuća. Komisija je odgovorila na te okolnosti u prvom dvogodišnjem izvješću o provedbi globalnog pristupa iz 2023., među ostalim isticanjem potpore EU-a Ukrajini nakon početka opće ruske nezakonite invazije.

U protekle dvije godine EU je odlučno odgovorio na te probleme donošenjem ključnih inicijativa kojima nastoji zadržati status predvodnika u području inovacija, a svoj sustav istraživanja i inovacija održati otvorenim i sigurnim³. EU je i uvijek će biti čuvar multilateralizma, međunarodnog poretka utemeljenog na pravilima i oblikovanja politika utemeljenog na dokazima, što je u današnjem svijetu neophodno za obranu temeljnih načela demokracije i stvaranje otpornijih i snažnijih demokratskih društava. Budući da su načela i vrijednosti koje EU zastupa sve ugroženiji u cijelom svijetu, EU se mora više nego ikad zalagati za akademsku slobodu i slobodu znanstvenog istraživanja, kao i za raznolikost, pravednost i uključivost. To se među ostalim odnosi na promicanje ravnopravnosti i nediskriminacije žena i drugih skupina izloženih povećanom riziku od diskriminacije, kao i na njihovo potpuno i djelotvorno sudjelovanje u sustavima istraživanja i inovacija. Te

¹ COM(2021) 252 final.

² https://commission.europa.eu/document/download/833e082a-0c39-4bc6-a119-e0760ebc7360_en?filename=mision-letter-zaharieva.pdf

³ Neki su od primjera Strategija gospodarske sigurnosti (JOIN(2023) 20 final), Preporuka Vijeća o jačanju sigurnosti istraživanja (C/2024/3510), Zajednička komunikacija „Jačanje gospodarske sigurnosti EU-a” (JOIN(2025) 977 final), Kompas konkurentnosti (COM(2025) 30 final), Strategija za *start-up* i *scale-up* poduzeća (SWD(2025) 138 final), Europska strategija za istraživačku i tehnološku infrastrukturu (COM(2025) 497 final/2), Europska strategija za umjetnu inteligenciju u znanosti (COM(2025) 724 final), Plan za čistu industriju (COM(2025) 85 final) i inicijativa „Odaberite Europu” (https://commission.europa.eu/topics/research-and-innovation/choose-europe_hr).

vrijednosti nisu samo moralni imperativ nego neke od najvećih prednosti EU-a u globalnom konkurencijom u privlačenju talenata.

Ovo izvješće sadržava pregled rada Komisije na provedbi globalnog pristupa istraživanju i inovacijama i povezanih zaključaka Vijeća⁴ od objave prvog dvogodišnjeg izvješća o provedbi iz 2023.⁵ Cilj je izvješća prikazati kako EU odgovara na nove izazove i zahtjeve u području istraživanja i inovacija u sve konkurentnijem i nestabilnijem međunarodnom okruženju kako bi zaštitio svoje strateške interese.

2. POTVRDA PREDANOSTI EU-A MEĐUNARODNOJ OTVORENOSTI I TEMELJNIM VRIJEDNOSTIMA U ISTRAŽIVANJU I INOVACIJAMA

EU je zajedno s partnerima iz cijelog svijeta proveo multilateralni dijalog o načelima i vrijednostima za međunarodnu suradnju u području istraživanja i inovacija, koji je rezultirao potvrđivanjem Izjave iz Bruxellesa na međunarodnoj ministarskoj konferenciji u veljači 2024. Komisija je predložila pokretanje sljedeće faze dijaloga proširenjem njegova geografskog doseg a i tematskog opsega. Počela je razvijati i europski okvir za znanstvenu diplomaciju i izradila izvješće sa stručnim preporukama koje su zajednički sastavili znanstvenici i diplomati. Zahvaljujući pridruživanju Novog Zelanda, Kanade, Ujedinjene Kraljevine, Republike Koreje, Švicarske i Egipta programu Obzor Europa EU je uspješno nastavio stvarati snažne veze u području istraživanja i inovacija s ključnim partnerima u inozemstvu.

2.1. Načela i vrijednosti u međunarodnoj suradnji u području istraživanja i inovacija

Nakon pokretanja multilateralnog dijaloga o načelima i vrijednostima za međunarodnu suradnju u području istraživanja i inovacija u srpnju 2022. Komisija je sa svojim globalnim partnerima raspravljala o pitanjima u vezi s istraživačkom izvrsnošću, vrednovanjem znanja, sigurnošću istraživanja i pravednim partnerstvima u području istraživanja i inovacija sa zemljama s niskim i srednjim dohotkom. To je dovelo do održavanja međunarodne ministarske konferencije u veljači 2024. u okviru belgijskog predsjedanja Vijećem EU-a, na kojoj je potvrđena ministarska izjava o načelima i vrijednostima za međunarodnu suradnju u području istraživanja i inovacija, poznata kao Izjava iz Bruxellesa⁶.

Nakon zahtjeva za razvoj europskog programa znanstvene diplomacije utvrđenog u zaključcima Vijeća o globalnom pristupu istraživanju i inovacijama⁷ i naknadne rasprave na

⁴ 12301/21 RECH 425.

⁵ Npr. „Više od tržišta” (Lettino izvješće), „Budućnost europske konkurentnosti” (Draghijev izvješće), „Sigurniji zajedno – jačanje europske civilne i vojne spremnosti i pripravnosti” (Niinistöovo izvješće), „Usklađivanje, djelovanje i ubrzavanje” (Heitorovo izvješće).

⁶ Vidjeti https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/94d6bb42-1fe7-478c-b6b4-d0be4dfb0204_en?filename=brussels-ministerial-statement-2024-02.pdf. Republika Turska potvrdila je ministarsku izjavu bez Priloga.

⁷ 12301/21 RECH 425.

sastanku Vijeća za konkurentnost u srpnju 2023. Komisija je zadužila skupinu znanstvenika i diplomata da iznesu posebne preporuke za budući europski okvir za znanstvenu diplomaciju⁸. Preporuke 130 stručnjaka za znanstvenu diplomaciju, u kojima se predlažu strateški, operativni i poticajni instrumenti potrebni za podupiranje europskog vodstva u znanstvenoj diplomaciji, objavljene su u veljači 2025. u stručnom izvješću⁹. Ključna etapa u tom postupku bila je prva Europska konferencija o znanstvenoj diplomaciji održana u prosincu 2023., na kojoj je europska znanstveno-diplomatska zajednica imala priliku razmotriti strateški pristup¹⁰.

Komisija je podržala ciljane radionice i rasprave, među ostalim o znanstvenoj diplomaciji na mediteranskom području i prekograničnom upravljanju slivom rijeke Nil, kako bi ukazala na vrijednost znanstvene diplomacije u praksi. U listopadu 2025. organiziran je prvi dijalog Afričke unije (AU) i EU-a o znanstvenoj diplomaciji, u okviru kojeg je znanstvena diplomacija prepoznata kao novi smjer političkog dijaloga na visokoj razini o znanosti, tehnologiji i inovacijama između Afričke unije i Europske unije. Osim toga, Komisija je podržala Savez EU-a za znanstvenu diplomaciju¹¹, koji okuplja vodeće institucije u tom području.

EU je u travnju 2024. prihvatio Ministarsku deklaraciju Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD) o transformativnim znanstvenim, tehnološkim i inovacijskim politikama za održivu i uključivu budućnost, kojom se jačaju zajednička načela i vrijednosti u međunarodnoj suradnji u području istraživanja i inovacija, uključujući uzajamnost, transparentnost, odgovornost i obostranu korist¹². EU supredsjeda radnom skupinom G-7 za otvorenu znanost, koja pridonosi međunarodnom usklađivanju i suradnji u području razvoja i provedbe politike otvorene znanosti. Zajedno s državama članicama podupire i istraživače u ugroženom položaju, osobito u okviru projekta SAFE¹³.

U skladu s Rezolucijom Europskog parlamenta od 17. siječnja 2024. Komisija je pokrenula posebnu studiju kako bi pružila bazu dokaza za zakonodavni prijedlog o promicanju i zaštiti slobode znanstvenog istraživanja u EU-u, objavljenu u listopadu 2025.¹⁴ Na međunarodnoj je razini promicala Europski kodeks ponašanja za istraživački integritet¹⁵ i Globalni kodeks ponašanja za pravedna istraživačka partnerstva¹⁶, nastavila je dvaput godišnje organizirati Forum nacionalnih etičkih povjerenstava (NEC Forum) i aktivno je sudjelovala u inicijativi „Volonteri u istraživanju i etici” (VolREthics)¹⁷. Uspostava plana za rodnu ravnopravnost kao

⁸ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/launch-eu-science-diplomacy-working-groups-results-call-expressions-interest-published-2023-12-06_hr

⁹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/0841de12-0dd2-4459-b59c-050943c04acd_hr

¹⁰ <https://eu-science-diplomacy.service-facility.eu/>

¹¹ <https://www.science-diplomacy.eu/>

¹² <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0501>.

¹³ <https://saferesearchers.eu/>

¹⁴ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/0ad627da-a7ed-11f0-a7c5-01aa75ed71a1/language-hr>

¹⁵ <https://allea.org/code-of-conduct/>

¹⁶ <https://www.globalcodeofconduct.org/>

¹⁷ <https://www.inserm.fr/en/ethics/volrethics/>

kriterija prihvatljivosti za sudjelovanje u programu Obzor Europa¹⁸ bila je ključan korak u promicanju rodne ravnopravnosti u području istraživanja i inovacija, među ostalim na međunarodnoj razini.

2.2. Međunarodna dimenzija programa Obzor Europa

Sudjelovanje u Okvirnom programu Obzor Europa na osnovi pridruživanja najbliži je oblik suradnje u području istraživanja i inovacija sa zemljama koje nisu članice EU-a. U srpnju 2023. Novi Zeland postao je prva zemlja izvan susjedstva EU-a koja se pridružila programu Obzor Europa, a isto su učinile Ujedinjena Kraljevina i Kanada 2024. te Republika Koreja, Švicarska i Egipat 2025. Završeni su pregovori o pridruživanju s Japanom, a pokrenuti su i preliminarni razgovori o pridruživanju s Australijom.

Međunarodna dimenzija programa Obzor Europa najviše se ističe u njegovu prvom stupu, u kojem udio sudionika iz nepridruženih trećih zemalja iznosi 8,7 %. Nakon njega slijede drugi stup (5,5 %), treći stup (2,5 %) i naposljetku mjere za širenje sudjelovanja i jačanje europskog istraživačkog prostora (WIDERA) (2,4 %). Udio sudionika iz pridruženih zemalja iznosi 11,8 % u prvom stupu, 9,7 % u drugom stupu, 7,8 % u trećem stupu i 14,8 % u mjerama WIDERA¹⁹.

Aktivnosti Marie Skłodowska-Curie (MSCA), najizraženija međunarodna komponenta programa Obzor Europa, ključne su za uspostavu međunarodnih partnerstava u području istraživanja i inovacija. Među istraživačima odabranima za stipendije u okviru aktivnosti Marie Skłodowska-Curie njih je 46 % bilo iz trećih zemalja, od kojih 37 % iz nepridruženih trećih zemalja i 9 % iz pridruženih zemalja. Aktivnosti Marie Skłodowska-Curie čine oko 50 % ukupnog sudjelovanja organizacija iz nepridruženih trećih zemalja u programu Obzor Europa. Više od 50 % ukupnog sudjelovanja mnogih zemalja u projektima programa Obzor Europa odvija se u okviru aktivnosti Marie Skłodowska-Curie. U svibnju 2025. pokrenuta je nova aktivnost za koordinaciju i potporu kako bi se ojačala međunarodna suradnja i globalno sudjelovanje u aktivnostima Marie Skłodowska-Curie²⁰.

Kako bi ojačao svoju ulogu središta međunarodne suradnje u području istraživanja i inovacija, EU je nastavio financirati transnacionalni pristup istraživačkoj infrastrukturi, među ostalim i onoj kojom upravlja Zajednički istraživački centar (JRC) Komisije²¹, koji je omogućen i korisnicima iz nepridruženih trećih zemalja. EU također promiče međunarodni pristup u okviru Skupine viših dužnosnika G-7 za globalnu istraživačku infrastrukturu²². Komisija je 2024. potvrdila Izjavu iz Brisbanea²³ i potaknula sve dionike u području istraživačke infrastrukture da pojačaju suradnju u međunarodnim istraživačkim infrastrukturama radi svladavanja globalnih problema. U rujnu 2025. donijela je Europsku

¹⁸ Primjenjuje se na pozive na podnošenje prijedloga s rokom od 2022. nadalje.

¹⁹ Podaci prema pregledu pokazatelja za program Obzor Europa od 2. srpnja 2025.

²⁰ Globalna suradnja u okviru aktivnosti Marie Skłodowska-Curie: poboljšanje politike i strateško promicanje (<https://msca-glopol.eu/>)

²¹ https://joint-research-centre.ec.europa.eu/tools-and-laboratories/open-access-jrc-research-infrastructures_hr

²² <https://www.gsogri.org/>

²³ <https://icri2024.au/about-icri/brisbane-statement/>

strategiju za istraživačku i tehnološku infrastrukturu, koja obuhvaća mjere za jačanje njezine međunarodne dimenzije.

3. URAVNOTEŽENJE GLOBALNOG PRISTUPA EU-A ISTRAŽIVANJU I INOVACIJAMA: USUSRET RAVNOPRAVNIM UVJETIMA I UZAJAMNOSTI

Kako bi međunarodna suradnja u području istraživanja i inovacija i dalje bila otvorena i sigurna, EU je 2024. donio Preporuku Vijeća o jačanju sigurnosti istraživanja s ciljem postizanja jednakih uvjeta u europskom istraživačkom prostoru. Radi jače otpornosti na vanjsko uplitanje i prisilu poduzeo je odlučne korake kao što su procjena ključnih tehnologija, promicanje ulaganja u istraživanje i inovacije u tim područjima, ograničavanje pristupa programu Obzor Europa kad je to nužno i uspostavljanje novih strateških partnerstava.

Istraživači su sve izloženiji sigurnosnim rizicima prilikom međunarodne suradnje, a europski sektor istraživanja i inovacija izložen je vanjskom uplitanju, manipulaciji informacijama i mogućoj zloupotrebi na načine koji mogu utjecati na sigurnost ili kršiti vrijednosti i temeljna prava EU-a. Donošenjem Preporuke Vijeća o jačanju sigurnosti istraživanja²⁴ u svibnju 2024. EU je uspostavio čvrstu osnovu za uklanjanje sigurnosnih rizika u vezi s međunarodnom suradnjom u području istraživanja i inovacija. Tom preporukom, koja ne obuhvaća samo Komisiju i države članice već i javne ulagače u istraživanja i sveučilišta, EU je prvi put utvrdio zajedničku definiciju rizika za sigurnost istraživanja, kao i zajednički pristup procjeni rizika istraživanja. Komisija je u listopadu 2025. organizirala prvu Vodeću europsku konferenciju o sigurnosti istraživanja radi lakše razmjene najboljih praksi.

Rad na sigurnosti istraživanja dio je općenitijih aktivnosti za povećanje gospodarske sigurnosti EU-a²⁵. Sigurnost istraživanja posebno bi trebala doprinijeti sprečavanju neovlaštenog otkrivanja tehnologija, odnosno nepoželjnog prijenosa ključnog znanja i tehnologije u okviru međunarodne akademske suradnje, a pritom i očuvati pristup EU-a akademskoj slobodi i slobodi znanstvenog istraživanja.

Ključni dio tog rada je procjena rizika povezanih s određenim razvojnim ili kritičnim tehnologijama, kao što su umjetna inteligencija (UI), biotehnologija, napredni poluvodiči i kvantne tehnologije, koja se provodi u suradnji s državama članicama i drugim dionicima. Iako te procjene kritičnih tehnologija nadilaze okvir politike istraživanja i inovacija, rezultati tih aktivnosti trebali bi oblikovati i međunarodnu suradnju u području istraživanja i inovacija sljedećih godina. Komisija surađuje sa zemljama istomišljenicama u pogledu gospodarske sigurnosti, promiče kapacitete EU-a u području kritičnih tehnologija i uvodi razne mjere za zaštitu EU-a od njihove moguće zloupotrebe.

²⁴ C/2024/3510.

²⁵ Vidjeti JOIN(2023) 20 final i JOIN(2025) 977 final.

Komisija je u siječnju 2024. objavila Bijelu knjigu o mogućnostima za jačanje potpore istraživanju i razvoju koji obuhvaćaju tehnologije s mogućom dvojnou namjenom²⁶. Otad je doneseno nekoliko strateških dokumenata u kojima se dodatno razmatraju istraživanje i razvoj s dvojnou namjenou, uzimajući u obzir rizike međunarodne suradnje u području istraživanja i inovacija ovisno o obrazloženju istraživanja i mogućoj dvojnou namjeni²⁷.

Komisija je poduzela dodatne korake i kako bi zajamčila sigurnost istraživanja u okviru programa Obzor Europa tako što je iznimno ograničila sudjelovanje u istraživanjima kvantnih tehnologija, tehnologija komunikacijskih mreža utemeljenih na umjetnoj inteligenciji, baterija, svemira i kritičnih sirovina samo na subjekte iz država članica EU-a i određenih trećih zemalja²⁸. Članak 22. stavak 5. Uredbe o programu Obzor Europa primijenjen je na ukupno 33 teme u programu rada Obzora Europa za razdoblje 2023. – 2024.²⁹, odnosno na 37 tema u programu rada za 2025. Daljnje mjere obuhvaćaju, primjerice, dodatne obveze u vezi s iskorištavanjem rezultata istraživanja i pravo Komisije na podnošenje prigovora na prijenos intelektualnog vlasništva u treće zemlje koje se nisu pridružile programu³⁰.

Komisija je također odlučila ograničiti pristup istraživanju s tržišnim potencijalom za nepridružene treće zemlje ako se smatralo da nisu uspostavljeni okvirni uvjeti za osiguravanje ravnopravnih uvjeta za suradnju u području istraživanja i inovacija³¹. Subjekti ocijenjeni kao visokorizični dobavljači komunikacijske mrežne opreme ne sudjeluju u mjerama povezanima s razvojem tehnologija komunikacijskih mreža u skladu s Komunikacijom o provedbi paketa instrumenata za kibernetičku sigurnost 5G mreža³² iz lipnja 2023.

4. UDRUŽIVANJE SNAGA NA SVJETSKOJ RAZINI ZA ZAJEDNIČKO SUOČAVANJE S GLOBALNIM PROBLEMIMA

U području zelene tranzicije Komisija podržava razvoj Međunarodne platforme za održivost oceana (IPOS), podupire Sveatlantski savez za istraživanje oceana i inovacije (AAORIA) te je donijela novi zajednički plan djelovanja s Međuvladinom oceanografskom komisijom UNESCO-a. Sudjelovala je u vodstvu Misije za čisti vodik i Misije za urbane tranzicije u

²⁶ COM(2024) 27 final.

²⁷ Vidjeti https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/new-publications-dual-use-provide-strategic-input-future-eu-ri-policies-2025-06-25_hr

²⁸ U skladu s člankom 22. stavkom 5. Uredbe o programu Obzor Europa sudjelovanje se može ograničiti na pravne subjekte s poslovnim nastanom u državama članicama ili u određenim pridruženim ili ostalim trećim zemljama kako je utvrđeno u programu rada radi zaštite strateške imovine, interesa, autonomije ili sigurnosti EU-a. Ograničenja se mogu primijeniti i na subjekte koji imaju poslovni nastan u prihvatljivim zemljama, ali su pod izravnom ili neizravnom kontrolom neprihvatljive zemlje ili subjekta s poslovnim nastanom u neprihvatljivoj zemlji.

²⁹ Uključujući izmjene odobrene 2024. Osim toga, Zajedničko poduzeće za europsko računalstvo visokih performansi (EuroHPC) primijenilo je članak 22. stavak 5. u jednoj mjeri u svojem programu rada za 2023.

³⁰ Članci 39. i 40. Uredbe o programu Obzor Europa.

³¹ Na temelju članka 22. stavka 6. Uredbe o programu Obzor Europa, ako je to primjereno i opravdano, dopušta se uvođenje dodatnih kriterija prihvatljivosti kako bi se uzeli u obzir posebni zahtjevi politike ili karakter i ciljevi predmetnog djelovanja.

³² C(2023) 4049 final.

okviru Misije za inovacije, podupire platforme znanja o zelenom rastu i nastavlja svoj međunarodni angažman, među ostalim u okviru Inicijative skupine G-20 za biogospodarstvo.

U području digitalne tranzicije unaprijedila je digitalna partnerstva s globalnim partnerima u područjima kao što su UI, kvantno računalstvo i povezivost. Podupire i globalne zdravstvene aktivnosti, među ostalim u okviru trećeg programa Partnerstva europskih zemalja i zemalja u razvoju u području kliničkih studija (Global Health EDCTP3). Naposljetku, promiče međunarodne inovacijske aktivnosti u okviru Europskog vijeća za inovacije (EIC) i Europskog instituta za inovacije i tehnologiju (EIT), kao i vrednovanjem znanja.

4.1. Predvođenje globalne suradnje prema pravednoj zelenoj tranziciji

Ulaganja u istraživanje i inovacije u okviru programa Obzor Europa pomažu u provedbi Pariškog sporazuma, Globalnog okvira za bioraznolikost iz Kunminga i Montreala i drugih međunarodnih sporazuma. Osim toga doprinose programima i radu niza organizacija aktivnih u znanstveno-političkoj domeni³³. Važnost angažiranosti EU-a treba promatrati i u kontekstu radikalnih promjena pristupa Sjedinjenih Američkih Država (SAD) pitanjima klimatskih promjena, okoliša i uloge znanosti u oblikovanju politika.

U Zajedničkoj komunikaciji o planu EU-a za međunarodno upravljanje oceanima³⁴ istaknuto je da je za potporu održivom upravljanju neophodno stjecanje opsežnog znanja o oceanima. U studiji izvedivosti iz 2023. utvrđeno je da je znanje fragmentirano i često neprimjereno za hitno donošenje odluka³⁵. Kao odgovor na to Komisija prati rad na uspostavljanju Međunarodne platforme za održivost oceana (IPOS) kao novog katalizatorskog mehanizma za informiranje javnih i privatnih donositelja odluka o održivoj upotrebi i zaštiti oceana.

Komisija je predvodila provedbu deklaracije Sveatlantskog saveza za istraživanje oceana i inovacije (AAORIA) iz 2022. s ciljem podupiranja suradnje u području istraživanja Atlantika. Pet novih partnera (Ujedinjena Kraljevina, Norveška, Island, Senegal i Gana) pridružilo se AAORIA-ji, koja prvenstveno radi na povećanju otpornosti obalnih zajednica, koordinaciji promatranja oceana i poboljšanju modeliranja.

Na Konferenciji UN-a o oceanima 2025. Komisija je najavila Inicijativu za promatranje oceana, pri čemu je istaknula važnost Globalnog sustava za promatranje oceana i svoju predanost u tom području. Europska komisija i Međuvladina oceanografska komisija UNESCO-a (IOC-UNESCO) donijele su zajednički plan djelovanja za jačanje suradnje u

³³ Uključujući Skupinu za promatranje Zemlje (GEO), Međuvladin panel o klimatskim promjenama (IPCC), Međuvladinu znanstveno-političku platformu o bioraznolikosti i uslugama ekosustava (IPBES), Međunarodni panel za resurse (IRP) i druge inicijative, kao što je Globalno partnerstvo za tlo.

³⁴ JOIN(2022) 28 final.

³⁵ Europska komisija: Glavna uprava za pomorstvo i ribarstvo, Procjena morskog krajobrazza – studija izvedivosti za uspostavljanje Međuvladina panela za održivost oceana (IPOS), Ured za publikacije Europske unije, 2023., <https://data.europa.eu/doi/10.2771/903406>

okviru UN-ove inicijative „Desetljeće znanosti o oceanima za održivi razvoj 2021. – 2030.“, kojim se usklađuju aktivnosti EU-a i UNESCO-a³⁶.

U partnerstvu s Komisijom Afričke unije Europska komisija osnovala je 2023. Stratešku skupinu Afrike i Europe za oceane, kojom upravlja Zaklada Afrike i Europe uz financijsku potporu EU-a. Njezin je cilj poticanje znanstvene suradnje Afrike i Europe oko pitanja povezanih s oceanima.

U okviru „Misije za inovacije 2.0“³⁷ Europska komisija promicala je ubrzanje prelaska na čistu energiju u skladu s europskim zelenim planom. Kao suvoditeljica „Misije za čisti vodik“³⁸ potiče međunarodnu suradnju u području istraživanja i inovacija kako bi poduprla rast globalnog lanca vrijednosti čistog vodika. Od 2024. u okviru Misije utvrđen je 101 projekt doline vodika u ukupno 38 zemalja u EU-u i drugim dijelovima svijeta³⁹ s ciljem olakšavanja razvoja velikih integriranih dolina vodika do 2030.

U okviru „Misije za urbane tranzicije“⁴⁰, nadovezujući se na europsku misiju „Klimatski neutralni i pametni gradovi“, Komisija zajedno sa skupinom ambicioznih svjetskih gradova vodi aktivnosti za jačanje njihovih vizija postizanja nulte neto stope emisija i ubrzanje provedbe. Ta je skupina narasla od 2023. i sad obuhvaća 117 gradova u 47 zemalja, a potpora im se pruža u okviru programa City2City, pokrenutog u studenom 2025.

U skladu sa strategijom „Global Gateway“⁴¹ EU je partnerskim zemljama pomogao da pristupe podacima o okolišu provođenjem inicijativa za jačanje povezanosti znanosti i politike, uključujući Program partnerstva za bioraznolikost i upravljanje zaštićenim područjima (BIOPAMA) i Partnerstvo za znanje o zelenom rastu. Komisija je uspostavila i međunarodnu platformu za upravljanje znanjem za razmjenu informacija o normama, smjernicama i mogućnostima financiranja u okviru inicijative „Novi europski Bauhaus“⁴².

4.2. Promicanje digitalne tranzicije

Komisija je u lipnju 2025. donijela Međunarodnu digitalnu strategiju za EU, u kojoj je utvrdila viziju EU-a za jačanje međunarodne digitalne suradnje⁴³. Strategija se odnosi na jačanje europske konkurentnosti, promicanje digitalne agende za sigurnost Europe i njezinih partnera te oblikovanje globalnog digitalnog upravljanja i normi.

Uspostavljena su digitalna partnerstva s Japanom, Republikom Korejom, Singapurom i Kanadom⁴⁴, prvenstveno radi suradnje na unapređenju ključnih tehnologija kao što su UI,

³⁶ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/2e5f29fb-cb0c-4d0d-8840-97ce0ee9730c_en?filename=ec_rtd_roadmap-cooperation-un-decade-ocean-science.pdf

³⁷ Misija za inovacije ključan je međunarodni forum koji okuplja zemlje odgovorne za 90 % javnih sredstava za inovacije u području energije.

³⁸ <https://mission-innovation.net/missions/hydrogen/>

³⁹ <https://h2v.eu/>

⁴⁰ <https://urbantransitionsmission.org/>

⁴¹ JOIN(2021) 30 final.

⁴² <https://knowledge-management.new-european-bauhaus.europa.eu/>

⁴³ JOIN(2025) 140 final.

⁴⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/hr/policies/partnerships>

poluvodiči, računalstvo visokih performansi, kvantno računalstvo, 5G/6G mreže, upravljanje podacima, normizacija i internetske platforme.

Vijeće za trgovinu i tehnologiju EU-a i Indije od svibnja 2023. postavlja temelje za suradnju u ključnim područjima, među ostalim u području poluvodiča, digitalne javne infrastrukture, digitalnih vještina, umjetne inteligencije, računalstva visokih performansi te normizacije u području IT-ja i telekomunikacija. Vijeće za trgovinu i tehnologiju EU-a i SAD-a znatno je napredovalo od svojeg osnutka 2021. i ostvarilo konkretne rezultate u području umjetne inteligencije, kvantnih tehnologija, normizacije, poluvodiča, internetskih platformi i 6G tehnologije.

Digitalni savez EU-a i Latinske Amerike i karipskih zemalja (LAC)⁴⁵ pionirski je biregionalni okvir za suradnju. Projekt EU-a i LAC-a o strateškom partnerstvu za provedbu digitalnih dijaloga o suradnji u području istraživanja i inovacija (SPIDER) odnosi se na usvajanje uključivog i antropocentričnog pristupa digitalnoj transformaciji u područjima koja mogu imati koristi od međupovezanosti visokog kapaciteta koju omogućuje infrastruktura u okviru Programa izgradnje poveznice između Europe i Latinske Amerike (BELLA)⁴⁶. Inicijativu polaganja kabela BELLA podržala je europska mreža GÉANT⁴⁷, koja u okviru svojih partnerstava povezuje istraživačke i obrazovne zajednice u više od 110 zemalja u cijelom svijetu, koristeći se vlastitim sigurnim svjetlovodnim mrežama za povezivanje pružatelja podataka u globalnom istraživačkom sustavu. U listopadu 2025. pokrenuta je računalna mreža visokih performansi EU-a i LAC-a. Povezivanjem superračunala EU-a i LAC-a kabelom BELLA znanstvenici iz obje regije surađivat će na simulacijama, analizi velike količine podataka i ispitivanju najsuvremenijih modela obrade kako bi odgovorili na goruća globalna pitanja, od klimatskog modeliranja i otkrivanja lijekova do umjetne inteligencije.

Nadovezujući se na uspješno polaganje kabela BELLA između Europe i Latinske Amerike, očekuje se da će se kabelom EurAfrica Gateway uspostaviti otporan podmorski kabelski sustav duž afričke obale Atlantskog oceana i time dodatno poboljšati povezivost u regiji.

4.3. Jačanje suradnje u zdravstvu na svjetskoj razini

Europsko vijeće potvrdilo je Strategiju EU-a za globalno zdravlje⁴⁸ u siječnju 2024.⁴⁹ U njoj su istraživanje i inovacije, uz digitalizaciju i kvalificiranu radnu snagu, utvrđeni kao ključni preduvjeti boljeg zdravlja, jačih zdravstvenih sustava i univerzalnog zdravstvenog osiguranja.

Komisija je od početka pandemije bolesti COVID-19 znatno unaprijedila svoju pripravnost na pandemije tako što je kombinirala kapacitete za hitan odgovor s dugoročnim ulaganjima u pripravnost. Ulaganjem 1,28 milijardi EUR u više od 121 mjere u području istraživanja i

⁴⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_1598

⁴⁶ https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/programming/programmes/bella-building-europe-link-latin-america_hr

⁴⁷ https://network.geant.org/international_connectivity/

⁴⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_22_7153

⁴⁹ <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2024/01/29/eu-global-health-strategy-council-approves-conclusions/>

razvoja od 2022. do 2025. ubrzala je razvoj i ispitivanje medicinskih protumjera, a time povećala i otpornost EU-a na buduće pandemije.

Intenzivirala je koordinaciju ulagača u globalna zdravstvena istraživanja, primjerice supredsjedanjem Globalnom istraživačkom suradnjom za pripravnost na zarazne bolesti (GloPID-R)⁵⁰ i podupiranjem Globalnog saveza za kronične bolesti (GACD)⁵¹. Osim toga, podupire i pripreme za nova partnerstva, uključujući Europski savez za istraživanje rijetkih bolesti (ERDERA)⁵².

Zajedničko poduzeće za globalno zdravlje EDCTP3 treća je inačica Partnerstva europskih zemalja i zemalja u razvoju u području kliničkih studija⁵³, u okviru kojeg su 2024. financirana 74 projekta globalnih zdravstvenih istraživanja s ukupnim proračunom od 254 milijuna EUR. Kao odgovor na izbijanje majmunskih boginja u Demokratskoj Republici Kongu (DR Kongo) 2024., Zajedničko poduzeće za globalno zdravlje EDCTP3 aktiviralo je svoj mehanizam financiranja za hitne slučajeve i objavilo hitan poziv. Zahvaljujući tome financirano je devet projekata u ukupnom iznosu od 12,1 milijun EUR, koji su obuhvaćali drugu, treću i četvrtu fazu studija o predekspozicijskoj i postekspozicijskoj profilaksi cjepivom protiv majmunskih boginja, strategije nadzora i epidemiološke studije.

Komisija podupire i globalna zdravstvena istraživanja suradnjom sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom (SZO) i Globalnim partnerstvom za istraživanje i razvoj antibiotika (GARDP), za koju je izdvojila 28 milijuna EUR financijske potpore u razdoblju od 2022. do 2027. kako bi se ubrzao razvoj liječenja infekcija bakterijama otpornima na lijekove i ažurirao popis prioritarnih patogena. Od toga je 1 milijun EUR namijenjen potpori zajedničke inicijative SZO-a i GARDP-a pod nazivom SECURE⁵⁴, čiji je cilj proširiti globalni pristup osnovnim antibioticima za liječenje infekcija bakterijama otpornima na lijekove. Komisija podupire razvoj lijekova protiv tuberkuloze za djecu i novog cjepiva protiv tuberkuloze u skladu s programom rada programa „EU za zdravlje” za 2023.

Komisija je sa SZO-om sklopila sporazum o doprinosu za Plan SZO-a za istraživanje i razvoj u području epidemija s proračunom od 7,42 milijuna EUR kako bi poduprla razvoj sigurnih i učinkovitih cjepiva i lijekova protiv filovirusa (uključujući Ebolavirus i Marburgvirus), kao i mjere pripravnosti između epidemija za buduće epidemije. Taj rad na pripravnosti omogućio je brzu provedbu kliničkih ispitivanja terapije i cjepiva, osobito tijekom izbijanja ebole u Ugandi 2025.

Naposljetku, Komisija se kontinuirano zalaže za otvorenu razmjenu i pristup u okviru Globalne koalicije za biopodatke, čime doprinosi održivosti globalnih izvora biopodataka.

4.4. Promicanje inovacija

EU se nastoji pozicionirati kao privlačno odredište za *start-up* poduzeća, ulagače i trgovačka društva iz trećih zemalja koji traže inovativna rješenja i *venture client* projekte. To je jedno

⁵⁰ www.glopid-r.org

⁵¹ www.gacd.org

⁵² <https://erdera.org/>

⁵³ <https://www.globalhealth-edctp3.eu/>

⁵⁴ <https://gardp.org/secure/>

od vodećih područja Novog europskog programa za inovacije i Strategije za *start-up* i *scale-up* poduzeća⁵⁵. Jačanjem međunarodnih partnerstava i stvaranjem mogućnosti za privlačenje međunarodnih talenata i ulaganja, primjerice u okviru inicijative „Odaberi Europu za znanost”⁵⁶, EU nastoji učvrstiti svoju ulogu vodećeg središta inovacija i poduzetništva, potičući održivi razvoj i konkurentnost na globalnoj razini.

Odbor Europskog vijeća za inovacije (EIC) savjetovao je 2025. EIC-u da razvije međunarodnu strategiju kako bi povećao svoj globalni utjecaj i pomogao europskim *start-up* i *scale-up* poduzećima u širenju na međunarodnoj razini. Preporučuje se usredotočivanje na četiri glavna prioriteta: 1. poticanje međunarodnih aktivnosti; 2. uključivanje međunarodnih ulagača i trgovačkih društava; 3. uspostavljanje idejnog vodstva; i 4. privlačenje međunarodnih talenata. Ključni su ciljevi pomoći korisnicima EIC-a da ostvare globalnu prisutnost i pritom zadrže sjedište u Europi, privući inovatore u području duboke tehnologije u Europu i surađivati s međunarodnim ulagačima zainteresiranima za poduzeća koja EIC podupire.

Komisija je u ožujku 2024. donijela dvije preporuke kojima je poduprla Preporuku Vijeća o vodećim načelima za vrednovanje znanja⁵⁷, odnosno Kodeks dobre prakse za zajedničko stvaranje znanja u industriji i akademskoj zajednici radi njegova vrednovanja⁵⁸ i Kodeks dobre prakse za građanski angažman u vrednovanju znanja⁵⁹. U repozitoriju Platforme EU-a za vrednovanje znanja dostupno je više od 150 strategija i praksi razvijenih u EU-u i izvan njega, što je relevantno i za međunarodne partnere⁶⁰.

5. PRILAGOĐAVANJE SURADNJE S PRIORITETNIM ZEMLJAMA I REGIJAMA

Geopolitička kretanja posljednjih godina utjecala su na suradnju EU-a s drugim zemljama u području istraživanja i inovacija. Pridruživanje Ujedinjene Kraljevine, Švicarske i zemalja kandidatkinja programu Obzor Europa dovelo je do promjena okolnosti u susjedstvu EU-a. Sudjelovanje u programu Obzor Europa na osnovi pridruživanja također je osnažilo odnose EU-a s velikim inozemnim industrijskim gospodarstvima u području istraživanja i inovacija. Naposljetku, EU se ponovno usredotočio na suradnju s Afrikom, Latinskom Amerikom i Karibima, kao i s Udruženjem država jugoistočne Azije (ASEAN), pri čemu su razvijene velike regionalne inicijative. U bilateralnom kontekstu razmatraju se posebna područja interesa EU-a i partnerskih zemalja, primjerice u okviru konstruktivne suradnje s Kinom.

5.1. Integracija suradnje u susjedstvu EU-a

⁵⁵ SWD(2025) 138 final.

⁵⁶ https://commission.europa.eu/topics/research-and-innovation/choose-europe_hr

⁵⁷ Preporuka Vijeća (EU) 2022/2415.

⁵⁸ Preporuka Komisije (EU) 2024/774.

⁵⁹ Preporuka Komisije (EU) 2024/736 – kodeksi dobre prakse doneseni 2024. nadovezuju se na inicijativu kodeksa dobre prakse za upravljanje intelektualnom imovinom i normizaciju iz 2023.

⁶⁰ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/industrial-research-and-innovation/eu-valorisation-policy/knowledge-valorisation-platform_hr

Ujedinjena Kraljevina postala je pridružena zemlja u programu Obzor Europa 1. siječnja 2024. i time poslala snažnu poruku o kontinuiranim zajedničkim interesima s EU-om. Ostvarila je izrazito dobre rezultate na pozivima za podnošenje prijedloga Europskog istraživačkog vijeća (ERC) u 2024., pri čemu je bila najveći korisnik bespovratnih sredstava za provjeru koncepta najavljenih u srpnju 2024. i jedan od najvećih korisnika početnih bespovratnih sredstava najavljenih u rujnu 2024. te ostvarila 56 % više bespovratnih sredstava za nove neovisne istraživače najavljenih u prosincu 2024. u odnosu na prethodnu godinu. Osim toga, 2024. je bila i najveći korisnik bespovratnih sredstava u okviru aktivnosti Marie Skłodowska-Curie.

Sudjelovanje Švicarske, dugogodišnjeg partnera EU-a koji se pridruživao i aktivno sudjelovao u prethodnim okvirnim programima za istraživanje i inovacije, smanjilo se u prvim godinama programa Obzor Europa zbog nepridruživanja. Budući da je pridruživanje Švicarske stupilo na snagu 1. siječnja 2025., švicarski istraživači i subjekti ponovno mogu sudjelovati u pozivima na podnošenje prijedloga.

Sustavi istraživanja i inovacija u zemljama Europskog područja slobodne trgovine (EFTA), Norveškoj i Islandu, kao i industrijski lanci vrijednosti i akademske mreže, usko su povezani s onima u EU-u. Norveška posebno znatno doprinosi izvrsnosti okvirnih programa za istraživanje i inovacije.

Sudjelovanje partnera sa zapadnog Balkana u okvirnim programima EU-a za istraživanje i inovacije znatno se povećalo i doseglo dosad najvišu razinu u programu Obzor Europa. Rad u području istraživanja i inovacija posebno se intenzivira zahvaljujući Inovacijskom programu za zapadni Balkan⁶¹, potpori istraživačkim infrastrukturama usmjerenima na tehnologiju i daljnjoj integraciji regije u europski istraživački prostor.

Uz potporu EU-a u zemljama Istočnog partnerstva⁶² redovito se pratila provedba pet prioriteta u području istraživanja i inovacija utvrđenih u radnom dokumentu službi Komisije iz 2021.⁶³ U okviru Instrumenta za političku podršku programa Obzor pružena je stručna potpora moldavskim⁶⁴ i ukrajinskim⁶⁵ vlastima u osmišljavanju reformi politika u području istraživanja i inovacija. Unatoč teškoj geopolitičkoj i gospodarskoj situaciji u regiji svih pet zemalja uspjelo je provesti vladine reforme, donijeti nacionalne znanstvene strategije i započeti njihovu provedbu te povećati svoje sudjelovanje u programu Obzor Europa u usporedbi s programom Obzor 2020.

⁶¹ <https://westernbalkans-infohub.eu/wp-content/uploads/2024/10/a-western-balkans-agenda-on-innovation-research-education-KI0221615ENN-1.pdf>

⁶² Armenija, Azerbajdžan, Gruzija, Republika Moldova i Ukrajina.

⁶³ SWD(2021) 186 final.

⁶⁴ <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/policy-support-facility/psf-country/support-moldova-reforms-public-rd-sector>

⁶⁵ <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/policy-support-facility/psf-country/support-ukraine-research-infrastructures-policies>

Komisija se usredotočila na uspostavu posebnih mjera potpore Ukrajini⁶⁶ te je olakšala njezino sudjelovanje u pozivima na podnošenje prijedloga u okviru programa Obzor Europa i programa Euratoma za istraživanja i osposobljavanje. Primjerice, posebnim programom stipendiranja MSCA4Ukraine podupiru se raseljeni istraživači iz Ukrajine i omogućuje im se da svoje istraživačke aktivnosti nastave u EU-u. U skladu s priopćenjem ministara znanosti i tehnologije skupine G-7 iz 2024. EU je zajedno s Ukrajinom, talijanskim predsjedništvom skupine G-7 i UNESCO-om osnovao Međunarodnu koaliciju za istraživanje, znanost i inovacije u Ukrajini kako bi se ostvario potencijal istraživanja i inovacija u oporavku i obnovi Ukrajine. Isti se cilj u području klimatskog oporavka u urbanim sredinama nastoji ostvariti novom inicijativom SUN4Ukraine⁶⁷ u okviru europske misije „Klimatski neutralni i pametni gradovi”.

Unija za Mediteran i EU izradili su i donijeli planove u području istraživanja i inovacija za zdravlje, klimatske promjene i energiju iz obnovljivih izvora na ministarskoj razini 2022., u kojima su utvrdili prioritete za suradnju i gospodarski razvoj. Provedbi tih planova pridonosi Inicijativa za Mediteran, koja je pokrenuta u okviru programa rada Obzora Europa za razdoblje 2023.–2024. i nastavila se provoditi 2025., a zahvaljujući njoj kolaborativna istraživanja EU-a i Mediterana povećana su za oko 60 %⁶⁸. Partnerstvo za istraživanje i inovacije na mediteranskom području (PRIMA)⁶⁹ također pridonosi radu u području poljoprivrede i voda, a u travnju 2024. produljeno je za još tri godine (2025.–2027.). Kao nova vodeća inicijativa EU-a za jačanje suradnje s južnim partnerima, Pakt za Mediteran donesen u listopadu 2025.⁷⁰ prilika je za preoblikovanje znanstvene suradnje uspostavljanjem zajedničkih centara za istraživanje i inovacije na mediteranskom području, promicanjem mobilnosti istraživača, podupiranjem osnivanja Centra za znanstvenu diplomaciju i promicanjem mjera za plavo gospodarstvo. Pakt je uspostavljen nakon donošenja Zajedničke komunikacije o strateškom pristupu Europske unije crnomorskoj regiji u svibnju 2025.⁷¹

5.2. Jačanje suradnje s industrijaliziranim trećim zemljama i gospodarstvima u usponu

Odnosi sa Sjedinjenim Američkim Državama u području istraživanja i inovacija pozitivno su se razvijali do siječnja 2025., pri čemu je povećana suradnja u raznim područjima, uspješno produljen Sporazum o znanstvenoj i tehnološkoj suradnji između EU-a i SAD-a i potpisana zajednička izjava o sveobuhvatnom programu suradnje u području istraživanja i inovacija, a subjekti iz SAD-a aktivno su sudjelovali u programu Obzor Europa. Međutim, promjena stava nove vlade SAD-a o znanstvenoj politici, oduzimanje prioriteta izdacima za istraživanje područja od najvećeg interesa za EU, kao što su klima, okoliš, čista energija ili zarazne

⁶⁶ Inicijativa ERA4Ukraine (<https://euraxess.ec.europa.eu/ukraine>) daje pregled svih aktivnosti EU-a i nacionalnih aktivnosti, uključujući MSCA4Ukraine, ponude za posao Europskog istraživačkog vijeća i program stipendiranja JRC-a i EUI-ja (Europski sveučilišni institut).

⁶⁷ <https://www.sun4ukraine.eu/>

⁶⁸ Program rada Obzora Europa za razdoblje 2023.–2024.: 37 tema s ukupnim proračunom od 320 milijuna EUR.

⁶⁹ <https://prima-med.org/>

⁷⁰ JOIN(2025) 26 final.

⁷¹ JOIN(2025) 135 final.

bolesti, i povlačenje iz nekoliko multilateralnih inicijativa u području istraživanja i inovacija opterećuju transatlantski dijalog i suradnju u području istraživanja i inovacija. Kako bi se zaštitili interesi EU-a, u okviru programa Obzor Europa osmišljene su mjere za jačanje potpore EU-a platformama za multilateralnu suradnju, posebno u području promatranja oceana, klime i suvereniteta nad podacima. Mjere koje se odnose na skupove podataka obuhvaćaju (i) razvoj okvira za suverenitet nad podacima, (ii) pouzdano upravljanje rizicima za pristup ključnim podacima i (iii) iskorištavanje nacionalnih sredstava za potporu pristupu skupim digitalnim uslugama. Budući da je SAD i dalje prirodni partner EU-a u području istraživanja i inovacija, EU nastoji držati komunikacijske kanale sa saveznim predstavnicima u području istraživanja i inovacija u SAD-u otvorenima s ciljem preispitivanja zajedničkih prioriteta i ponovnog pokretanja dinamične suradnje.

U raspravama s Kinom još uvijek nije ostvaren dovoljan napredak oko zajedničkog plana buduće suradnje EU-a i Kine u području znanosti, tehnologije i inovacija, osobito oko okvirnih uvjeta za inovacije⁷². Međutim, ostvaren je velik napredak oko okvirnih uvjeta istraživačke suradnje⁷³. Suradnja EU-a i Kine u području istraživanja i inovacija prvenstveno se odnosi na dvije vodeće istraživačke inicijative, jedne u području hrane, poljoprivrede i biorješnja, a druge u području klimatskih promjena i bioraznolikosti, u kojima suradnja donosi obostranu korist⁷⁴. Međutim, s obzirom na navedene okolnosti i veliku zabrinutost oko upotrebe intelektualnog vlasništva nastalog u okviru programa Obzor Europa, kineski subjekti više ne mogu sudjelovati ni u jednoj inovacijskoj aktivnosti programa⁷⁵. Komisija je intenzivirala koordinacijske aktivnosti s državama članicama kako bi uskladila pristupe u okviru Mreže EU-a za razmjenu znanja o Kini u području istraživanja i inovacija (EU-KNOC) te je uložila više od 13 milijuna EUR u širenje znanja o suvremenoj Kini u područjima kao što su politika, društvo, gospodarstvo i trgovina, znanost i tehnologija te klima.

S obzirom na vrlo snažan znanstveni, tehnološki i inovacijski kapacitet Republike Koreje, njezino pridruživanje programu Obzor Europa 2025. otvorilo je brojne mogućnosti za širu i sustavniju suradnju EU-a i Koreje u području istraživanja i inovacija (npr. u sektoru digitalnih tehnologija, nanotehnologije ili satelitske navigacije), kao i za istraživanja u području čiste energije, klime, oceana, okoliša i zdravstva. Isto se očekuje i od suradnje s Japanom nakon uspješnog završetka pregovora o njegovu sudjelovanju u programima Unije i pridruživanju programu Obzor Europa, uz postojeću suradnju u području naprednih materijala. Zahvaljujući pridruživanju Novog Zelanda programu Obzor Europa broj potpisanih ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava gotovo se utrostručio od 2022. do 2024.

Sporazum o pridruživanju Kanade drugom stupu programa Obzor Europa potpisan je 3. srpnja 2024., čime je kanadskim istraživačima i organizacijama omogućeno da sudjeluju u

⁷² Uključuju prava intelektualnog vlasništva, prednormativno istraživanje, ocjenu sukladnosti i normizaciju, pristup javnoj nabavi te poštene i transparentne regulatorne okvire.

⁷³ Uključuju otvorenu znanost, etičnost i integritet istraživanja, mobilnost istraživača i rodnu ravnopravnost u području istraživanja i inovacija.

⁷⁴ Program rada Obzora Europa za razdoblje 2023. – 2024. obuhvaćao je sedam mjera s ukupnim proračunom od 86 milijuna EUR, koji su sufinancirali EU i Kina.

⁷⁵ Inovacijske aktivnosti one su aktivnosti koje su na visokoj razini tehnološkog razvoja i bliže tržištu.

tom dijelu programa pod jednakim uvjetima kao i njihovi kolege iz EU-a. Zahvaljujući tome, već je više od 100 kanadskih subjekata sudjelovalo u projektima u okviru programa Obzor Europa. Očekuje se da će ta brojka znatno porasti jer se mnogi prijedlozi projekata u kojima sudjeluju kanadski subjekti nalaze u fazi ocjenjivanja ili pripreme sporazuma o dodjeli bespovratnih sredstava.

Suradnja s Indijom pojačala se od osnivanja Vijeća za trgovinu i tehnologiju EU-a i Indije (TTC)⁷⁶, koje se usredotočuje na digitalne tehnologije te tehnologije zelene i čiste energije. Na drugom ministarskom sastanku Vijeća za trgovinu i tehnologiju u New Delhiju u veljači 2025. postignut je sporazum o daljnjoj tehnološkoj suradnji uz zajednička financijska ulaganja u kolaborativna istraživanja o onečišćenju mora, pretvorbi otpada u vodik iz obnovljivih izvora i tehnologijama recikliranja baterija za električna vozila. Dodatna će se pozornost posvetiti i omogućivanju suradnje indijskih i europskih *start-up* poduzeća. U Zajedničkoj komunikaciji o novom strateškom programu EU – Indija tehnologija i inovacije utvrđene su kao okosnica buduće suradnje EU-a i Indije⁷⁷. Osim toga, bilateralni Sporazum o znanstvenoj i tehnološkoj suradnji između EU-a i Indije produljen je do 2030.

Odnosi s Brazilom posebno su snažni u području tehnologija zelene tranzicije poput integriranih biorafinerija i tehnologija solarne energije, kao i u području bioraznolikosti, istraživanja mora, pristupa održivim gradovima koji se temelje na ekosustavima ili prirodnim rješenjima, održivosti i zdravstva. Komisija je pridonijela programu brazilskog predsjedanja skupinom G-20 tako što je pomogla s donošenjem Strategije skupine G-20 za promicanje suradnje u području otvorenih inovacija, Preporuka skupine G-20 o raznolikosti, pravednosti, uključivosti i pristupačnosti u području znanosti, tehnologije i inovacija te 10 vodećih načela globalne inicijative za biogospodarstvo.

Ojačani odnos EU-a i Južne Afrike ogleda se u rezultatima sastanka na vrhu 2025. i pokretanju prvog Partnerstva za čistu trgovinu i ulaganja, kao i u izvanrednom sudjelovanju Južne Afrike u programu Obzor Europa, koja je vodeća afrička zemlja po iznosu bespovratnih sredstava i broju projekata. Južna Afrika ima vodeću ulogu u provedbi Programa za inovacije AU-a i EU-a zahvaljujući sufinanciranju nekoliko inicijativa za suradnju u području istraživanja i inovacija, kao što je Dugoročno zajedničko partnerstvo AU-a i EU-a za istraživanje i inovacije u području održive energije (LEAP-SE). EU je 2025. blisko surađivao s južnoafričkim predsjedništvom skupine G-20 i podupirao donošenje Preporuka skupine G-20 za znanstveni angažman.

5.3. Produbljivanje partnerstava EU-a s Afrikom, Latinskom Amerikom i Karibima te jugoistočnom Azijom

Komisija je ispunila preuzetu obvezu jačanja potpore suradnji s Afrikom u području istraživanja i inovacija izradom i usvajanjem Programa za inovacije AU-a i EU-a zajedno s Komisijom Afričke unije i državama članicama 2023. Programom za inovacije AU-a i EU-a uspostavlja se novi okvir za prihvaćanje rezultata istraživanja o javnom zdravstvu te zelenoj i digitalnoj tranziciji kako bi se razmjenom tehnologije i stručnog znanja poduprlo

⁷⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_23_596

⁷⁷ JOIN(2025) 50 final.

zapošljavanje i rast⁷⁸. Inicijativama za Afriku u okviru programa Obzor Europa suradnja istraživača iz obiju regija povećana je u prosjeku za 40 % godišnje⁷⁹. Partnerstvo AU-a i EU-a u području istraživanja i inovacija za sigurnost opskrbe hranom i ishrane te održivu poljoprivredu okuplja više od 70 ulagača u istraživanja iz Afrike i Europe. Zahvaljujući paketu ulaganja Afrika–Europa u okviru strategije Global Gateway, Program partnerstva za svemir Afrike i EU-a podupire se ulaganjem od 100 milijuna EUR. Taj se program prvenstveno odnosi na razvoj svemirskih usluga kojima se posebno promiče prihvaćanje programa Copernicus radi poboljšanja sustava ranog upozoravanja na opasne vremenske uvjete i znanja o klimatskim promjenama, kao i na jačanje institucionalne suradnje između EU-a i Afrike te podupiranje sposobnosti svemirske industrije. Program regionalnih centara izvrsnosti za zelenu tranziciju, vrijedan 80 milijuna EUR, pokrenut je s ciljem podupiranja stvaranja i upravljanja znanjem na osnovi bolje proizvodnje, pristupa i razmjene podataka. Nadovezujući se na pilot-fazu programa Afričke istraživačke inicijative za znanstvenu izvrsnost (ARISE), koji provodi Afrička akademija znanosti, slična potpora u iznosu od 25 milijuna EUR najavljena je i za drugu fazu programa, čime su potaknute dodatne obveze država članica AU-a. Povodom 15. obljetnice političkog dijaloga AU-a i EU-a na visokoj razini o znanosti, tehnologiji i inovacijama u listopadu 2025. organiziran je niz događanja, među ostalim radionica o upotrebi umjetne inteligencije u znanstvenoj suradnji između Afrike i Europe, dijalog AU-a i EU-a o znanstvenoj diplomaciji, sajam inovacija organiziran u partnerstvu s Unijom za Mediteran te sastanak viših dužnosnika AU-a i EU-a u području istraživanja i inovacija.

Suradnja sa Zajednicom latinskoameričkih i karipskih država (CELAC) dobila je novi zamah nakon prvog ministarskog sastanka EU-a i CELAC-a o istraživanju i inovacijama održanog u Bruxellesu u rujnu 2025. Na tom su sastanku ministri EU-a i CELAC-a potvrdili ministarsku izjavu i Novi plan suradnje EU-a i CELAC-a u području istraživanja i inovacija, prema kojem se osnivaju tri radne skupine u području (i) zdravstva, (ii) klimatskih promjena, okolišne održivosti i energetske tranzicije te (iii) umjetne inteligencije u znanosti, koje nadopunjuju postojeću radnu skupinu za istraživačku infrastrukturu. Svaka će skupina izraditi operativne planove s utvrđenim prioritetima, aktivnostima i rezultatima biregionalne suradnje u predmetnom prioritetnom području. Inicijativa EU-a i LAC-a za suradnju u području inovacija pokrenuta je u listopadu 2023. s ciljem stvaranja i operacionalizacije mreže postojećih *start-up* inkubatora i akceleratora te strukturiranja inovacijske prisutnosti država članica EU-a u regiji Latinske Amerike i Kariba. U karipskoj regiji pokrenute su mjere za borbu protiv algi roda *Sargassum* na temelju programa ulaganja u okviru strategije Global Gateway, čime je razvojna suradnja EU-a dobila dimenziju istraživanja i inovacija.

Konkurentnost i sigurnost EU-a usko je povezana s Udruženjem država jugoistočne Azije (ASEAN), stoga EU mora ojačati suradnju s tom regijom u području istraživanja i inovacija. Suradnja se prvenstveno odnosi na zelene tehnologije, digitalnu transformaciju, inovacije u

⁷⁸ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2023-07/ec_rtd_au-eu-innovation-agenda-final-version.pdf

⁷⁹ Program rada Obzora Europa za razdoblje 2023.–2024.: 30 tema s ukupnim proračunom od 300 milijuna EUR.

zdravstvu i razmjenu iskustava u području regionalne integracije (istraživačke infrastrukture, mobilnost talenata, prijenos tehnologije). U dijalogu ASEAN-a i EU-a o znanosti, tehnologiji i inovacijama utvrđena su daljnja područja suradnje: inovacije/*start-up* poduzeća, znanstvena diplomacija i rodna ravnopravnost u području istraživanja i inovacija.

6. ZAKLJUČCI

Od usvajanja globalnog pristupa istraživanju i inovacijama 2021. došlo je do velikih nepredviđenih vanjskih kretanja, kao što su ruski agresivni rat protiv Ukrajine, eskalacija sukoba na Bliskom istoku, radikalne promjene politika SAD-a o znanosti, klimatskim promjenama, okolišu i zdravstvu te duboke promjene u upotrebi revolucionarnih tehnologija poput umjetne inteligencije. Te promjene znatno utječu na globalno okruženje u području istraživanja i inovacija, stoga EU mora puno odlučnije braniti svoje političke i gospodarske interese te promicati svoje vrijednosti na globalnoj razini. Uloga predvodnika akademske slobode i slobode znanstvenog istraživanja te rodne ravnopravnosti ključna je za ambiciju EU-a da privuče najbolje znanstvene talente, uz potporu inicijative „Odaberi Europu za znanost”.

EU odgovara na te probleme, primjerice donošenjem Preporuke Vijeća o jačanju sigurnosti istraživanja, razvojem europskog okvira za znanstvenu diplomaciju, uspostavljanjem multilateralnog dijaloga o načelima i vrijednostima za međunarodnu suradnju u području istraživanja i inovacija te pridruživanjem ključnih globalnih partnera programu Obzor Europa, uz istovremeno omogućavanje jednakih uvjeta i uzajamnosti, posebno u odnosu s Kinom. EU je i dalje posvećen ostvarivanju europskog zelenog plana, stoga je preusmjerio prioritete na prelazak na čistu energiju i jačanje konkurentnosti EU-a, a posebno je usredotočen na pitanja obrane i dvojne namjene.

Stavljanje istraživanja i inovacija u središte konkurentnosti EU-a znači da se oni nalaze i u središtu vanjskog djelovanja EU-a. EU mora biti predvodnik primjene istraživanja i inovacija za ostvarivanje mira i multilateralizma te za postizanje UN-ovih ciljeva održivog razvoja do 2030., među ostalim borbom protiv klimatskih promjena i gubitka bioraznolikosti. U tom novom kontekstu i dalje vrijede načela otvorenosti i sigurnosti utvrđena u globalnom pristupu istraživanju i inovacijama. Pritom je potrebno unaprijediti i prilagoditi određena područja, primjerice omogućavanje jednakih uvjeta i uzajamnosti u međunarodnoj suradnji u području istraživanja i inovacija, uzimajući u obzir tematske prioritete poput konkurentnosti i veće usredotočenosti na *start-up* i *scale-up* poduzeća, kao i promjenjive geografske prioritete. Ta su pitanja ključna kako bi EU mogao braniti svoje interese i ostati ne samo predvodnik istraživanja i inovacija nego i pouzdan partner na kojeg ostatak svijeta može računati.